

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istorია

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

Caput XI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

tur, qui ab Episcopis ob certas causas absentibus A missi fuerant ad Synodum. Quod autem Baronius ducentos Antislites huic Concilio interfuisse scribit ex libro primo Augustini adversus Parmenianum cap. 5. in eo manifeste halucinetur. Neque enim de Arelatensi Concilio ibi loquitur Augustinus, sed de Concilio Romano: cui non ducenti, sed novemdecim tantum Episcopi interfuerunt, ut inter omnes constat. Quare apud Augustinum pro 200. scribendum est 20. Frustra etiam idem Baronius censet desiderari nomina multorum Episcoporum, qui Arelatensi Concilio interluerunt: atque inter hos nomina duorum ex Sicilia Episcoporum, quos iuxta mandatum Constantini, Chrestus Syracusanorum Episcopus secum perduxit ad Synodum. Quasi verò Imperator Constantinus præceperit Chresto, ut duos secum Episcopos adduceret. Extat certe Epistola Constantini ad Chrestum, qua Constantinus ei permittit, ut duos secundi loci sibi comites adsumat: quod de presbyteris intelligendum esse, in annotationibus nostris ad Eusebii librum decimum fuisse demonstravimus. Nec tamen Chrestus facultate ad Imp. sibi concessa uti voluit, sed unum duntaxat Diaconum sibi comitem elegit; seu quòd presbyterorum præsentia ac ministerio carere Ecclesiam suam nollet; seu ob aliam quampiam rationem. Quod verò ad Constantinum ipsam attinet, existimavit quidem Baronius eum Arelatensi Concilio interfuisse. Sed cum nemo ex veteribus, ac ne ipse quidem Augustinus, qui tamen de hoc Concilio sæpissime locutus est, id unquam affirmaverint, non possumus Illustrissimo ac doctissimo Cardinali assentiri. Certe ex Epistola quam Constantinus scripsit ad Episcopos post Synodum Arelatensem, manifestissime colligitur eum Synodo non interfuisse. Scio quidem Baronium supra memoratam Epistolam retulisse ad Synodum Romanam. Verum certissimis argumentis paulo ante à nobis demonstratum est, hanc Epistolam Constantini ad Arelatense Concilium pertinere. Quod si Imperator huic Synodo interfuisset, quonam modo ausi fuissent Donatistæ ab ejus Synodi sententia ad Imperatoris iudicium provocare. Quid enim hoc aliud erat quam ab Imperatore ipso appellare?

CAPUT X.

Congregati igitur Episcopi in civitate Arelato, Calendis Augusti, Volusiano II. & Anniano Coss. anno natalis Dominici 314. primò quidem causam Cæciliani discutere ceperunt. Duo criminum genera objiciebantur Cæciliano, quorum alià ipsum Cæcilianum, alià ordinatores Cæciliani pulsare videbantur. Arguebatur enim quòd cum esset adhuc diaconus, jussu Mensurii Carthaginensis Episcopi ad limina carceris publici, in quo martyres vincti erant, cum loris & flagris & armorum multitudine stans, alimenta martyribus afferri prohibuisset, ut scribit Augustinus in Breviario collationis tertie, & Donatista quidam in historia passionis Sanctorum Dativi, Saturnini & sociorum. Alterum crimen erat, quòd à traditoribus sacrorum voluminum ordinatus fuisset Episcopus. Verum Episcopi qui ad hujus causæ iudicium conveniant, cum accusationem illam & probationibus

& omni ratione destitutam viderent, accusatores ipsos prout in Synodo Romana factum jam fuerat, partim damnarunt, partim repulerunt. Quibus peractis, antequam singuli ad sedes suas reverterentur, visum est ipsis quædam ex communi consilio decernere, quæ & præsentium rerum statui accommodata, & in perpetuum utilitatibus Ecclesiæ essent profutura. Eos canones una cum Gestis Concilii ad Silvestrum Papam transmissit, ut per eum, quippe qui Apostolicæ cathedræ principatum obtinebat, reliquis Ecclesiis innotescerent. Scriptæ sunt etiam ab iisdem literæ ad Constantinum Imp. quibus Gestæ Ecclesiastica, datumque inter partes iudicium, & obstinatam damnatorum perveraciam ei significarunt. Nam post auctoritatem iudicii Episcopalis, multi ex parte Donati damnatâ pristinâ dissensione, cum Cæciliano in concordiam redierant. Quidam verò pertinacissimi ac litigiosissimi, ab Episcopali sententia ad Imp. provocaverant, ut ait Augustinus in Epistola 66. Quo nuntio accepto, Constantinus tantopere commotus est, ut in Epistola quam rescriptit ad Episcopos adhuc in urbe Arelato consistentes, acerbissime eos homines detestatus, officinam diaboli eos vocare non dubitavit. Milites etiam ac Tribunos è palatio suo misit, qui nefarios illos homines ad Comitatum suum perducerent; malum iisdem minitans, nisi quamprimum resipuissent. Sed & literas dedit ad Vicarium Africæ, ut quicumque ejusdem insanæ ac furoris consilii in illis partibus essent deprehensæ, sub idonea prosecutione statim ad palatium suum mitterentur. Interim verò Episcopis apud Arelatum residentibus præcepit, ut patientiam nihilominus adhiberent, data schismaticis adhuc optione eligendi utrum malletent. Ac si quidem eos in eadem vesania perseverare animadvertent, protinus ad proprias sedes singulis se reciperent. Hæc Constantinus in Epistola ad Episcopos. Ex quibus perspicitur, quam proflixa fuerit lenitas ac benignitas Imperatoris Constantini, qui effrenatæ mentis hominibus, altero jam Episcoporum iudicio damnatis, dilationem adhuc à Sacerdotibus dari voluit, ita ut si ad pacem & unitatem Ecclesiæ redire vellent, integro statu sacerdotii susciperentur. Sed interdum plus nocet lenitas quam sævitas; dum improbus quisque principis clementiâ non tam ad emendationem provocatur, quam ad majorem licentiam impellitur. Atque idcirco maxime Imperium Constantini plerique reprehendendum putarunt, quòd adversus improbos homines, multorum & gravissimorum factorum reos, nimis clementer ageret Imperator, ut in ejus vita notat Eusebius.

CAPUT XI.

Dum hæc in Galliis geruntur, in Africa causa Felicis Aptungensis Episcopi ab Aliano Proconsule discussa est. Nam cum Donatistæ de Synodo Romana frequentissimè conquesti essent apud Imperatorem Constantinum, affirmarentque non omnem causam illic ab Episcopis auditam fuisse. Neque enim de Felice & reliquis ordinatores Cæciliani, quos Donatistæ traditionis reos esse dicebant, inquirendum esse censuerat Mil-

tiadis: Imperator omnem criminandi ansam i-
 psis volens adimere, mandavit Veto agenti Vica-
 riam Præfecturam per Africam, ut de crimine tra-
 ditionis quod Felici Episcopo objiciebatur, dili-
 genter inquireret. Sed dum Verus iustionem prin-
 cipis exsequi aggrediretur, in difficilem ac diutur-
 num morbum incidit. Quare Ælianus Proconsul
 Africæ, mandato Principis partes Vicarii agendas
 suscepit, & negotium Felicis ad examen & jurisdi-
 ctionem suam revocavit. Inductus est in iudicium
 Claudius Saturianus, seu Saturninus, ut vocatur
 in Epistola Constantini ad Probianum, qui fuerat
 curator civitatis Aptungensium tempore persecu-
 tionis, id est, Diocletiano VIII. & Maximiano VII.
 Coss. ut ex gestis municipalibus, quæ ab ipso confe-
 cta erant, eo quem dixi anno, perspicere possit utrum
 Felix Episcopus Aptungensium sacros codices cre-
 mandos tradidisset. Exhibitus etiam est Calidius
 Gratianus, Curator ejus anni quo quæstio agitaba-
 tur, ut felicet acta municipalia superioris temporis
 Magistratum in iudicium afferret. Hic Calidius
 Junior vocatur à Constantino in Epistola ad Pro-
 bianum; ad distinctionem scilicet Calidii Saturiani
 seu Saturnini. Ita enim legendum est in Optati
 lib. 1. Præter hos exhibitus est in iudicio Superius
 Stationarius, Solon servus publicus, & Ingentius
 Scriba, & Alsius Cæcilianus, qui fuerat Magistra-
 tus seu Duumvir municipii Aptungensium tem-
 pore persecutionis. Idcirco autem inductus est Sta-
 tionarius, quod cum Christiani cogentur à Cur-
 atoribus & Magistratibus scripturas tradere ex
 præcepto Imp. milites secum habere solerent &
 Officiales; Centuriones videlicet ac Beneficiarios,
 ut patet ex Epistola Secundi Tigistiani ad Mensu-
 rium, quam refert Augustinus in Breviario. Male
 in Optati libro *super Stationarius* legitur confusus
 vocibus, cum scribendum sit *Superius Stationarius*.
 Male etiam in Epistola Constantini ad Probianum
 quam refert Augustinus in libro 3. contra Cresco-
 nium, legitur *Superius Saturianus*. Rectius in Epi-
 stola 68. ejusdem Augustini *Superius Centurio* no-
 minatur. His omnibus quos supra memoravi ad
 instructionem causæ Felicis exhibitus in iudicio
 Proconsulari, Ælianus Proconsul cognitionem
 exorsus est. Lecta sunt primò Acta municipalia.
 Interrogati Saturninus & Calidius Junior Curato-
 res, & Superius Stationarius, & Cæcilianus Duum-
 viralis. Ex quorum responsis ac professionibus, Fel-
 licem Episcopum integrum esse constitit à tradi-
 tione sacrorum librorum. Ingentius verò Episto-
 lam Cæciliani & Acta Municipalia falsasse con-
 victus, in carcerem missus est, ut artiori interro-
 gationi servaretur. Extat sententia Æliani Pro-
 consulis in libro 1. Optati, & in Gestis purgatio-
 nis Felicis, quæ ex Appendice Optati jamdudum
 edidit Papius Massonus. Sed dolendum est ma-
 ximam partem horum Gestorum Proconsularium
 temporis injuriâ periisse. Desideratur enim pars
 prior, in qua Acta Municipalia & interrogatio-
 nes ac professiones Curatorum ac Stationarii con-
 tinebantur. Porro Ælianus Proconsul causam Fel-
 icis audivit, Volusiano & Anniano Coss. quinto-
 decimo Calendas Martias, id est, post menses fer-
 me quatuor à iudicio Miltiadis, ut scribit Augustinus

in libro ad Donatistas post collationem. Quod ta-
 men non ita accipiendum est, quasi eo ipso die causa
 terminata ac iudicata sit. Neq; enim intra unius diei
 spatium, tot Gestorum documenta perlegi, tot per-
 sonarum interrogari potuerunt. Quare necesse est, ut
 in plures dies protracta sit tantæ causæ cognitio. Cer-
 te in Gestis purgationis Felicis, Cæcilianus Duum-
 vir auditus dicitur esse ab Æliano, Volusiano & An-
 niano Coss. 13. Calendas Septembres, id est, sexto
 mense post iudicium inchoatum. Nam ob necessita-
 tes publicas & provinciæ negotia, ut credibile est,
 hanc quæstionem intermiserat Ælianus. Cum ergo
 dicit Augustinus, causam Felicis ab Æliano auditam
 fuisse 15. Calendas Martias, intelligere debemus tunc
 primò audiri cœpisse. Ut cum idem Augustinus eo-
 dem in loco scribit Miltiadem iudicasse 6. Nonas O-
 ctobris, Constantino ter & Licinio ter Coss. intelli-
 gendum est eo primum die iudicium de causa Cæci-
 liani coram Miltiade habitum fuisse. Triduo enim
 tunc actum est, ut supra docui ex Gestis collationis
 Carthaginensis. Proinde parum necessaria est Baro-
 nii emendatio, qui in Gestis purgationis Felicis, Ca-
 lendas Martias restituit pro Calendis Septembris.
 His confectis, Ælianus Proconsul relationem misit
 ad Constantinum cum Actis Proconsularibus apud
 se habitis. Hæc quidem Æliani relatio hodie non
 extat; sed ejus mentio fit in Collatione tertia Car-
 thaginensi cap. 559. & apud Augustinum in Breviario.
 Constantinus quoque in Epist. ad Probianum, Acta
 Proconsularia in negotio Felicis Episcopi ab Æli-
 ano ad se missa esse testatur. Porro quod ait Augu-
 stinus in lib. 2. Retractionum cap. 27. absolutio-
 nem Felicis præcessisse absolutionem Cæciliani, id
 intelligendum est de secunda ac tertia Cæciliani ab-
 solutione; non autem de prima, qua absolutus est in
 Concilio Romano. Nam Augustinus in eo fallus
 fuerat, quod absolutionem Felicis post iudiciū Con-
 stantini Imp. quo absolutus fuerat Cæcilianus, secu-
 tam esse crederat. Quem quidem errorem suum re-
 tractat etiam in cap. 34.

CAPUT XII.

FINITO Arelatensi Concilio, Donatistæ qui ad Im-
 peratoris Comitatum perducti fuerant, ut ob
 appellationis suæ contumaciam plecterentur; partim
 per se, partim per suffragatores quos in palatio
 habebant, Imperatorem interpellare non des-
 titerunt, ut ipse inter partes iudicium deprome-
 ret. Quod cum initio averatus esset Constanti-
 nus, sicut ipse testatur in Epistola ad Episcopos
 Synodi Arelatensis; tandem continuis Donatista-
 rum aditionibus, & adulatorum quorundam con-
 siliis cessit, ut rem Episcopali iudicio terminatam
 ipse laicus denuo retractaret. Ac primo quidem
 Cæcilianum ex Africa accersere decreverat. Postea
 verò mutata sententia, Episcopos partis Donati in
 Africam reverti iussit, ut illic juxta postulationem ipso-
 rum, causa omnis quæ ipsis adversus Cæcilianum com-
 petebat, ab amicis seu iudicibus ab ipso Imp. deletis
 audiri ac terminari posset. Verum Constantinus pau-
 cos post dies mutato consilio, Cæcilianum potius ex
 Africa evocare constituit, ut ipse præfens causam in-
 ter partes iudicaret; veritus scilicet, ne si ab aliis ju-
 dicaretur, veritas scilicet, ne si ab aliis ju-